

Dosentti, yleisesikuntaeverstiluutnantti evp **Veikko Pentin juhlapuhe** Hämeenkyrön Seudun Reserviupseerikerho ry:n ja Hämeenkyrön Reservinaliupseerit ry:n Suomen itsenäisyyspäivän aaton iltajuhlissa 5.12.2009 Kyröskosken Koskilinnassa.

Hämeenkyrön Seudun Reserviupseerikerho ry 60 vuotta

Kunnioitetut sotiemme veteraanit, arvoisat 60-vuotiaan Hämeenkyrön Seudun Reserviupseerikerho ry:n sekä Hämeenkyrön Reservinaliupseerit ry:n puheenjohtajat ja jäsenet, hyvät naiset ja herrat

Kiitän lämpimästi, että olen saanut kutsun tulla pitämään juhlapuhetta tähän Hämeenkyrön Seudun Reserviupseerikerho ry:n ja Hämeenkyrön Reservinaliupseerit ry:n järjestämään itsenäisyyspäivän aaton iltajuhlaan, joka samalla on Hämeenkyrön Seudun Reserviupseerikerhon 60-vuotisjuhla.

Nämä pitäjämme maanpuolustusyhdistykset ovat perustamisestaan alkaen osallistuneet Suomen itsenäisyyden arvokkaan perinnön vaalimiseen. Itsenäisyyspäivään liitetty maanpuolustusjuhla on kunnianosoitus ja kiitos isänmaamme itsenäisyyden rakentajille ja puolustajille, sotiemme sankareille ja veteraaneille sekä heitä tukeneille läheisille. Juhlan aihe ei vanhene eikä

vaimene. Reserviupseerikerhon 60-vuotisjuhlaan liittyen palautan puheessani mieliin historiaa, jolla on ollut vaikutusta reserviläisjärjestöjen maanpuolustustyöhön.

Kun keisari Aleksanteri II:n aikana vuonna 1874 säädettiin Venäjällä yleinen asevelvollisuuslaki, arvioitiin autonomisessa Suomessa, että tarvitaan oma sotaväki vahvistamaan asemaa keisarikunnan rinnalla. J. V. Snellmanin mukaan Suomen muodostama tyhjiö tulisi täyttää kansallisella armeijalla, ja asevelvollisuuteen perustuvalla sotaväellä nähtiin olevan tärkeä tehtävä isänmaallisen hengen kasvattajana. Vilkkaassa keskustelussa Hämeenkyrössäkin asunut senaattori Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen painotti, että kaikkien kansalaisten pitää puolustaa omaa maataan. Kun samaan aikaan saapui tietoja Kaartinpataljoonan tappioista Turkin sodassa, esitti Leo Mechelin kantanaan, ettei suomalaisilla sotilailla ollut mitään halua kuolla ”kirgiisien ja kiinalaisten kuulista” ja taistella Venäjän keisarikunnan etäisten alueiden puolesta. Monien vaiheiden jälkeen keisari vahvisti Suomen asevelvollisuuslain 1878.

Asevelvollisuuslain mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen oli asevelvollinen ”valtaistuimen ja isänmaan puolustamiseksi”. Asevelvolliset jaettiin vakinaiseen väkeen, reserviin ja nostoväkeen. Palvelusaika vakinaisessa väessä oli koulutuksesta riippuen 1-3 vuotta. Sotapalvelukseen hyväksytyjen kesken toimitettiin arvannosto, jonka nojalla suurin osa miehistöstä siirrettiin reserviin. Suoraan reserviin siirretyt saivat sotilaskoulutusta kolmena peräkkäisenä vuotena yhteensä 90 päivää. Myös reserviupseerien ja aliupseerien koulutus perustui asevelvollisuuslakiin.

Tarkemmat määräykset reserviupseerikoulutuksesta annettiin keisarin julistuksella 1884. Suomen Kadettikoulussa tuli järjestää kurssi niille vapaaehtoisille aliupseereille, jotka oli hyväksytyt saamaan koulutusta reserviupseereiksi. Vapaaehtoisilla oli toinenkin mahdollisuus saavuttaa reserviupseerin arvo suorittamalla ensiksi aliupseerin tutkinto joukko-osastossaan ja anomalla pataljoonan komentajalta lupaa päästä Kadettikoulun erikoiskurssin oppilaiksi. Tutkinnon läpäisseet voitiin ylentää vänrikeiksi. Reserviupseeri oli velvollinen osallistumaan tarpeen tullen reservikomppanian harjoitukseen ja hänellä oli myös tilaisuus tulla komennetuksi tarkka-ampujapataljoonaan tai reservikomppaniaan opetusupseeriksi. Nämä vänrikin toimet olivat haluttuja ja lisäsivät mahdollisuuksia tulla ylennetyksi yliupseerin arvoon.

Venäläisten hyökkäykset Suomen autonomiaa vastaan alkoivat 1880-luvulla, jolloin toimet kohdistuivat myös asevelvolliseen sotaväkeen. Suomen silloisen santarmipäällikön mukaan suomalaisiin ei voitu enää luottaa. Heitä pidettiin kyllä erinomaisina sotilaina, mutta maan sotilaallisen voiman kasvaessa heidän röyhkeytensä katsottiin lisääntyneen. Kun sitten Suomen asevelvollisuuslaki lakkautettiin ja voimaan astui 1901 uusi keisarikuntaan yhdenmukaistava laki, kansa ryhtyi vastarintaan. Tämän seurauksena kutsunnat onnistuivat huonosti ja erityisesti johtaja-aines vältteli kutsuntoihin saapumista. Lopulta suomalaisten vastarinta johti asevelvollisen sotaväen ja Suomen Kadettikoulun lakkauttamiseen. Autonomian ajan kansallisen sotaväen merkitys sotilaan taitojen ja sotilasperinteen siirtäjänä itsenäistyvälle Suomelle oli tärkeää. Vuosina 1881 - 1901 kutsuntoihin osallistui lähes 400 000 miestä, joista reserviin koulutettiin noin 100 000 ja reserviupseereiksi liki 200. Koska aktiiviupseereita oli vähän, merkitsivät koulutetut reserviupseerit huomattavaa lisää maan upseerikuntaan.

Suomen itsenäistyttyä alettiin jälleen luoda uutta asevelvollisuusarmeijaa. Vaasan senaatin päätöksellä 18.2.1918 julistettiin vuoden 1878 asevelvollisuuslakiin nojaten yleinen asevelvollisuus voimaan. Tämä merkitsi koulutetun päällystön ja

alipäällystön huomattavaa lisätarvetta ja vaati reserviupseerien ja aliupseerien koulutuksen tehokasta käynnistämistä sekä upseerin virkoihin hakeutuvien kouluttamista Kadettikoulussa. Ylimpiin upseerin virkoihin vaadittavan yleisesikuntaupseerin tutkinnon edellyttämä opetus aloitettiin vuonna 1924 perustetussa Sotakorkeakoulussa. Kun uudistetun koulutusjärjestelmän ja sotavarustuksen lisäksi maanpuolustuksen operatiivisia suunnitelmia ja liikekannallepanojärjestelmää kehitettiin, luotiin perusta Suomen puolustusvoimille ja sen tärkeimmille tehtäväalueille.

Reserviupseerien ja aliupseerien koulutuksen uudelleen käynnistyessä aloitti ensimmäinen reserviupseerikurssi Haminassa keväällä 1920 ja sittemmin merivoimien kurssit Merisotakoulussa Suomenlinnassa ja ilmavoimien kurssit Ilmasotakoulussa Kauhavalla. Reserviupseerikoulun kursseilla opiskeli aluksi keskimäärin 150 oppilasta, mutta määrä lähenteli 1920-luvun lopulla jo 500:aa. Suojeluskuntaupseerien koulutus alkoi 1919 Suojeluskuntain Päällystökoululla Hämeenlinnassa. Kurssien vahvuus oli 100 oppilasta, joista osa suoritti reserviupseeritutkinnon Kadettikoululla, minkä jälkeen heidät ylennettiin reserviupseereiksi. Koulutuksen vakinaistaminen ja reserviupseerien määrän kasvu johti sitten myös reserviupseerien järjestäytymiseen.

Suomen itsenäistyminen innosti maanpuolustusaatetta ajavien järjestöjen syntymiseen. Taustalla oli Hallitusmuodon velvoite: ”Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa.” Tuolloin perustettiin muun muassa Suojeluskunnat, Lotta-Svärd-järjestö, Upseeriliitto, Kadettikunta, Ampujainliitto ja Sotilaskotiliitto. Ajatus Haminan Reserviupseerikoulusta valmistuneiden reserviupseerien yhdyssiteenä toimivasta yhdistyksestä toteutui vuonna 1925, kun Helsinkiin perustettiin ensimmäinen valtakunnallinen Reserviupseerikerho, jonka toiminta laajeni pian muihinkin kaupunkeihin. Tuon ensimmäisen kerhon sääntöjä lainattiin aktiivisille reserviupseereille eri puolille maata ja siten professori ja vänrikki L. A. P. Poijärven sanoin ”kynttilän valo tuikahti maaseudullakin”, kun ensimmäiset paikalliskerhot ja –osastot syntyivät. Koska muutamat kerhoista eivät halunneet liittyä jäseneksi valtakunnalliseen Reserviupseerikerhoon, jota ne pitivät liian helsinkiläisenä, tuli välttämättömäksi perustaa 17.5.1931 uusi yhdistävä keskuselin Suomen Reserviupseeriliitto (RUL). Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Hämeenkyrössäkin vaikuttanut vänrikki ja sittemmin professori N.A. Hildén, myöhemmin Osara. Reserviupseeriliiton jäsenmäärä alkoi kasvaa nopeasti, kun reserviupseerikerhojen tärkeimmäksi tehtäväksi katsottiin maanpuolustustoiminnan ulkopuolella olevien aktivoiminen. Liittoon kuuluvia kerhoja oli keväällä 1931 vain kolme ja jäsenmäärä runsaat 400, mutta vuosikymmenen lopulla jäsenyhdistyksiä oli jo 49 ja jäseniä noin 2300. Tällä

hetkellä Reserviupseeriliitossa on 20 reserviupseeripiiriä, 350 jäsenyhdistystä ja noin 28 000 jäsentä. Liitto on jäsenenä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksessä, Maanpuolustuksen Tuki ry:ssä ja Reserviläisurheiluliitossa. Sillä on kiinteät kansainväliset suhteet pohjoismaisiin reserviupseeriliittoihin, Viron Reserviupseerikuntaan, Venäjän maanpuolustusjärjestöön ja NATO:n reserviupseerijärjestöön. Reserviupseeriliitto on ollut yhdessä puolustusvoimien sekä muiden maanpuolustusjärjestöjen kanssa voimakkaasti mukana kehittämässä vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta.

Aliupseereille tarkoitettu järjestö, Suomen Aliupseeriliitto, perustettiin Viipurissa 1936, ja sen tilalle vuonna 1955 tuli reserviläisyhdistysten keskusjärjestöksi Reserviläisliitto, joka toimi Reservin Aliupseerien Liitto -nimisenä vuoden 1995 lopulle saakka. Tuona aikana paikallisten reservin aliupseeriyhdistysten määrä kasvoi nopeasti. Vuonna 1995 tehdyllä sääntömuutoksella liitto muuttui avoimeksi maanpuolustusjärjestöksi. Avoimen jäsenyylinjan myötä jäsenmäärä on kasvanut merkittävästi. Organisaatioon kuuluu 18 maakunnallista piiriä, 350 paikallista jäsenyhdistystä ja lähes 35 000 jäsentä.

Ennen talvisotaa erityisenä huolenaiheena oli ollut aktiiviupseerien vähäinen määrä ja epäilykset reserviupseerien kyvystä toimia joukkueenjohtajaa vaativammissa tehtävissä. Sodan jälkeisissä tutkimuksissa voitiin kuitenkin osoittaa, että reserviupseeristo selviytyi tehtävistään odotettua paremmin. Se soveltui juuri komppanianpäällikön ja joukkueenjohtajan tehtäviin ja oli talvisodan salainen ase. Vaikeissakin taisteluissa reserviupseerit kykenivät pitämään joukkonsa lujina ja toimintakykyisinä sekä näyttämään esimerkkiä esitaistelijoina ja hyvän taisteluhengen luojina. Talvisodan jälkeen puolustusvoimien tuli saada käydyistä taisteluista oppia vastaisuuden varalle, ja niinpä yleisesikunta kokosi Reserviupseeriliiton avulla selostuksia saaduista sotakokemuksista. Erityisesti haluttiin tietoja joukkojen organisaatioiden ja aseistuksen tarkoituksenmukaisuudesta sekä varustuksessa ja koulutuksessa havaituista puutteista.

Jatkosodassa puolustusvoimien vahvuus oli noin 500 000 miestä, joista upseereita oli runsaat 20 000 ja aliupseereita noin 80 000. Sodan alussa voitollisen etenemisvaiheen aikana painottuivat johtamisessa taktiset ja yleiset taistelijan taidot sekä talvisodassa hankittu kestävyys. Asemasodan pitkä kausi vaati reservin johtajilta kykyä säilyttää joukoissaan taisteluvalmiuden edellyttämä taistelutaito, taistelutahto ja kurinalaisuus. Sodan viimeisenä kesänä suurhyökkäyksen alettua upseerien ja aliupseerien johtamistaito ja koko puolustusvoimien suorituskyky joutui

todelliseen tulikokeeseen. Mutta talvisodan ihmeen tavoin joukot saavuttivat kesän 1944 torjuntavoitot ja Suomi säilytti itsenäisyytensä.

Kun välirauhansopimus astui voimaan syyskuussa 1944, sen ehtojen toteumista saapui valvomaan liittoutuneiden valvontakomissio kenraalieversti Andrei Zdanovin johdolla. Vaikka Reserviupseeriliiton toiminta jatkui verraten hiljaisena, hyökkäykset sitä vastaan kovenivat. Väitettiin, että Reserviupseeriliitto oli sellainen järjestö, jonka välirauhansopimuksen 21. artikla kielsi. Kun vuonna 1947 solmitun Pariisin rauhansopimuksen jälkeen liiton asema määritettiin uudelleen, laaditutettiin myös Puolustusministeriölle selvitys, josta ilmeni, ettei mikään kohta liiton säännöissä tai käytännön toiminnassa ollut rauhansopimuksen kirjainta ja henkeä vastaan. Mutta kun syytökset Reserviupseeriliiton rauhansopimuksen vastaisesta toiminnasta vielä tämänkin jälkeen jatkuivat, kyllästyi presidentti J. K. Paasikivi syytöksiin ja antoi oikeuskanslerin tutkia virallisesti liiton toimintaa. Tehdystä selvityksestä ilmeni, että rauhansopimuksen vastaista ”sotakoulutusta” ja toimintaa ei liiton eikä sen kerhojen piirissä ollut tapahtunut. Reserviupseeriliiton lakkauttamisuhka väistyi siten lopullisesti ja liitto saattoi jatkaa toimintaansa myös uusia kerhoja perustamalla.

Hämeenkyrön Reserviupseerikerhoa kokoonnuttiin perustamaan 60 vuotta sitten 31.7.1949 Eljaalan taloon. Paikalla olivat tietävästi ainakin everstiluutnantti Hannes Raikkala, majuri Matti Jore, ratsumestari Junno Vanhasasi, kapteenit Heikki Norokorpi, Aapo Paitula, Arvo Pentti, Aulis Poussa, Jarl Åström, luutnantit Matti Kirmo, Veikko Kynnös, Yrjö Numminen ja Mikko Patanen. Toiminta lähti heti vauhdikkaasti käyntiin. Itsenäisyyspäivänä järjestettiin juhlahumalanpalvelus, seppeleenlasku sankarihaudoille ja juhlatilaisuus. Myös kilpailutoiminta, vierailut ja esitelmät sekä talkoot olivat jo silloin osana toimintaa. Urheiluammunta ja suunnistus vilkastuivat. Mannanmäkeä korjattiin, jokamieskilpailut tulivat ohjelmaan ja Honkalan ampumarata saatiin käyttöön. Noihin aikoihin alkoi myös tiivis yhteistyö aliupseerien kanssa. Arvokasta maanpuolustustyötä ovat yhteistoiminnassa tehneet myös Hämeenkyröön perustetut reservin upseerien ja reservin aliupseerien naistoimikunnat.

Hämeenkyrössä reserviläisyhdistykset ovat monin tavoin osoittaneet toimintakykynsä. Itsenäisyyden juhlimista on vaalittu arvokkaasti. Itsenäisyyspäivän päiväjuhla on järjestetty 28 kertaa, ja sittemmin kunnan otettua järjestelyvastuun, on keskitytty itsenäisyyspäivän aaton iltajuhlaan, joka on koonnut maanpuolustusväkeä koko Pirkanmaan piirin alueelta. Osallistumiset kunniavartioiden sankarihaudalla ja itsenäisyyspäivän juhlallisuuksiin osoittavat itsenäisen isänmaamme arvostuksen tärkeyttä. Myös veteraaniperintö halutaan säilyttää tuleville sukupolville olemalla mukana veteraanijärjestöjen toiminnassa.

Hyvän fyysisen ja henkisen kunnon ylläpitämisen tueksi sisältyy yhdistysten toimintaan jotoksia, leirejä, suunnistus- ja ampumaurheilua. Odotettuja tapahtumia koko piirin alueella ovat myös perheitä kokoavat jokasyksyiset isä-lapsi -leirit ja keväiset ”Kevätyönkoukkaukset”, vierailut eri puolille Suomea, koulutustapahtumat ja teattereissa käynnit. Kaikesta tästä yhteinen kiitos yhdistysten johdolle ja jäsenille sekä Hämeenkyrön kunnalle ja muille toimintaa tukeneille tahoille.

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön kulmakivi on vahva maanpuolustustahto. Puolustusvoimien joukoista osa muodostetaan maakuntajoukoiksi, joiden tarkoituksena on ylläpitää ja kehittää erityisesti alueellisten joukkojen suorituskykyä ja reserviläisten osaamista sekä tukea tarvittaessa siviiliviranomaisia puolustusvoimille lakisääteisesti kuuluvissa virka-apu- ja pelastuspalvelutehtävissä. Reserviläisten vapaaehtoista sitoutumishalukkuutta oman kotiseutunsa puolustamiseen hyödynnetään rekrytoinnissa, koulutuksessa sekä omatoimisessa harjoittelussa. Myös yli 60-vuotiaiden asevelvollisuutensa suorittaneiden on mahdollista toimia maakuntajoukkoja tukevissa koulutus- ja tukiyksiköissä. Nykyisin maanpuolustusjärjestöillä on yhteinen koulutusorganisaatio, Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry. Se tarjoaa sotilaallista koulutusta, sotilaallisia valmiuksia sekä varautumis- ja turvallisuuskoulutusta. Toivomuksia on esitetty, että myös joukkoihin sijoittamattoman reservin koulutusmahdollisuudet turvattaisiin. Tämä osoittaa tervettä maanpuolustustahtoa ja asettaa haasteen koulutuksen kehittäjille.

Arvoisat kuulijat

Samalla, kun toivotan 60-vuotiaalle Hämeenkyrön Seudun Reserviupseerikerholle parhainta menestystä myös tulevana vuosikymmeninä, toivotan kaikille maanpuolustustyötä tekeville yhteistä hyvää kirjailijamestarimme Frans Emil Sillanpään sanoin: ”Sama kaiku on askelten.” Hyvää itsenäisyyspäivää!